ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, ван [illegible] 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње: Adresse: „Le Courrier de Cetigne“ — Cetigne (Montenegro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 67. ЦЕТИЊЕ. СРИЈЕДА 22. АВГУСТА 1912. ГОД. ГОДИНА V.

Црна Гора и Турска

4. Данашња ситуација

Цетиње, 22. августа

Оптужбама из Цариграда противу Црне Горе придружила се и Њемачка, а овој је прискочила и аустриска штампа.

Турске трупе наваљују на црногорску границу и не даду нашем пограничном становништву очи да отворе, а овамо трубе како Црна Гора изазива!

Веће одвратности не може бити!

Из берлинских службених кругова чак су прегли да Турску и у заштиту узму. Веле: Како ствари стоје, Турска нема никаква интереса да провоцира сукоб са Црном Гором! Турска је чак за дуго вријеме показала према свим провокацијама са црногорске стране ванредну стрпљивост! Али сада у Цариграду нијесу више вољни да и на даље подносе ову нетрпељивост, што је сасвијем природно! *За Турску би био рат у овим њеним приликама врло згодан,* јер би био учињен крај свима унутрашњим размирицама и трвењима. И зато не би било згорег кад би се Турска машила овог средства. Велике власти не желе такав конфликт... и онда се ређају пријетње Црној Гори.

Ово саопштење изашло је у „Kölnische Zeitung-у“ као телеграм из Берлина и обиљежено је као полуслужбена информација. Је ли она то и у ствари, не знамо, али и садржина његова и излагање његово и поред грубих контраста и сувише је провидно.

Турска нема никаквог интереса да провоцира сукоб са Црном Гором, вели се у почетку, а одмах за тим истиче како би тај рат у садањим њеним приликама био веома згодан!

И нехотице су одали оно што би Турска хтјела вјешто да прикрије: да баш с планом одржава крваве догађаје на граници, да би скренула на њих пажњу и у земљи и ван ње и да се не би забављали оним што је важније, а што се широм цијеле земље одиграва!

И ако вјешто смишљено, глупо је изведено! Први покрет, па се издали!

А тај глас о томе како Турску тобож Црна Гора стално изазива није усамљен. Он је пуштен прво са Босфора, нашао је одзива у Берлину и одјекнуо у Бечу. Зато се и пожурио гроф Берхтолд да интервенише!

Колико у томе истине, то је већ сваком познато.

Приликом крвавог сукоба код Колашинских Поља, *кад се утврдило да су турске страже изазвале сукоб,* ми смо јасно изнијели све што су Турци према Црној Гори чинили и како су је простачки изазивали. И тако је сасвијем очигледно, да се противу Црне Горе подижу оптужбе само зато да се прикрију властите провокације. Као по оној народној: Рекла сам ти док ми нијеси рекла!

Турске власти злузеле самовољно црногорско земљиште, на њему саградили утврђени шанац и кад су Црногорци дошли да косе на свом земљишту, на црногорској територији, они отворили плотуне на њих; црногорске страже их молили да се примире и да пушкарање обуставе, а они не хтјели, него стали да убијају мирно и ненаоружано становништво Црне Горе у њој самој, што је све утврђено и доказано, па сад се пренемажу: Црна Гора изазива!

Ваљда су чекали, да покосе све погранично становништво као снопље без икаквог отпора, као што су то нешто прије у Зети урадили!

Турске трупе непрекидно насрћу на мирно погранично становништво црногорско, које сад у многим мјестима не смије ни из куће да изађе од турског препуцавања, толике њих на кућњем прагу побили и ранили, па опет се пренемажу: Црна Гора изазива!

Они направили дуж цијеле наше границе дар-мар онако исто као и у цијелом отоманском царству, гдје се ни дан данји не зна што се ради и гдје је све обезглављено, па опет зато вапију: Црна Гора изазива!

Чудо што Црну Гору не окривише да је она сврргла прву владу, да хоће сад и Муктар пашу да свргне, да им је побунила војску, да је дигла на оружје Арнауте и поколь по земљи направила или провоцирала! Чудо не вапију: Црна Гора све то изазива!

И поколь у Беранима би на Црну Гору да свале. Тако, по тој њиховој дрвеној логици, испашће још да су Црногорци поклали своју рођену браћу преко границе!

А шта тек да речемо за поколь у Сјеници, Бијелом Пољу и по српским селима у Новопазарском Санџаку! Бар та мјеста су далеко од црногорске границе и од домашаја наших, па се не могу дрзнути да и за то криве Црну Гору.

Они исти, који су направили дар мар по отоманској царевини, који су државну зграду из темеља пољуљали, владу сврргли, војску побунили, власт у своје руке приграбили и постали господари ситуације у цијелој царевини, тај смет улични, тај нови башибозук, који не чује и не хаје за падишаха ни за власт, нити за ништа и који је постао држава у држави — он и нико други изазвао је и изазива и пограничне сукобе, и напад на наше земљиште и све те поколье и страхоте. Он и нико други!

Да сведемо:

Црној Гори нити је било до провоцирања нити је. Да јој није стало до обзира према другима, не да провоцира, него да буде равнодушна, па би то Турска добро осјетила. И онако већ озбиљан положај још би се не само компликовао, него би се процес распадања царевине силно убрзао.

Све што се до сада одиграло и одиграва на нашој граници према Турској природна је пошљедица држање Турске како према њеном становништву и властима, тако и према нашем пограничном становништву. Баш напротив са наше се стране и сувише, попушта и толерира. То показује и јасно засвједочује и држање Црне Горе у најновије доба. Она стрпљиво подноси сва изазивања од стране Турске само да и овог пута изађе у сусрет жељама великих сила и да јој се не би ништа пребацивало.

Црна Гора је дозвољавала, па и сад то чини, да турске трупе шенлуче и да се пушкама пребацују преко њеног становништва и својом попустљивошћу, широкогрудошћу и трпељивошћу хтјела је коректним путем да уразуми и к свијести да доведе своје насртљиве, необуздане и дивље сусједе, како би оваквом коректношћу њеном и сами постали коректни. Сад, на жалост, види се, да се то не умије да цијени и да Турци чак и то хоће да злоупотребе и изиграју. Зато се сад обратила великим силама да они увиде њен тежак и несносан положај и да учине потребне кораке и оно што је сама Турска требала одавно да учини.

Да би Турској засвједочила своје искрено сусједство, Црна Гора је до сада многе тешке жртве сносила и многа искушења поднијела, ма да се сад испољило да није имала према коме. Зато је и сасвијем умјесно речено: „Да су обадвије српске државе у рату с Турском, зликовачко би било и онда овако кланье невиних људи. Али од пошљедњег рата до данас, а то је скоро тридесет и пет година, Турска ако нема да буде захвална, заиста нема разлога да се тужи на држање Србије и Црне Горе. За свих унутрашњих криза и буна, које је Турска за то вријеме преживјела, српске државе су биле према њој више него коректне“. Али ипак зато ће из обзира према великим силама и од сада ту своју коректност сачувати и сачекати на успјех корака, који је поводом најновијих догађаја код њих учинила како не би на се навукла озбиљну одговорност за евентуалности. Сносиће, да њено становништво на рођеној груди гледа бахнитање турских трупа, њихово препуцавање, шенлучење, зулумћарство и разне обијести. Сносиће и на даље тешке жртве и трпељиво ће сачекати да се учини томе свему крај. Биће и на даље потпуно дефензивна.

Обману ли и те наде, као и оне прве, она ће и моћи и умјети да сама дође до својих права и неће бити те силе, која ће јој моћи на пут стати, онако исто као што је вјековима својом сопственом снагом чинила.

Код нас стрељање није још издало, неће ни по сад.

Поглед по свијету

Цавид бој о положају

Бивши министар финансија Цавид бој учинио је пољедње изјаве једном страном дописнику:

Централни Комитет је рјешио да конгрес партије Јединство и Напредак буде 22. августа ове године. Према лањској одлуци, конгрес ће се одржати у Цариграду. Надам се, да влада неће чинити никакве препреке томе, али ако нам забрани да се састанемо у Цариграду, ми ћемо одржати конгрес у Бруси.

Не могу да знам какве ће одлуке конгреса бити у погледу на изборе, али ја ћу бранити пољедњу идеју: Сматрајући да је парламенат распуштен незаконито, узимати учешћа у новим изборима значи признати законитост распуштања. Према томе савјетоваћу да партија Јединство и Напредак и не изађе на изборе, и да чека погодан моменат да се појави на политичку сцену.

Ми не очајавамо. Влада ће бити принуђена да усвоји наше гледиште у арнаутском питању. Ми смо увијек савјетовали оружану акцију противу Арнаута, и видите да влада, одмах послије усвајања арнаутских захтјева, шаље војску да их спријечи у њиховом походу на Солун. Претпоставите да се деси сукоб између војске и устанка. Каква ће бити пошљедица од тога?

Говори се о аутономији арнаутској. Тврдим, да она није могућна због многобројних разлога политичких и нарочито финансиских, јер је влада увијек била приморана да шаље мјесечно вилајетима косовском и битољском по 50 до 100.000 лира ради попуне разлике између прихода и расхода у њима.

Егејска Острва

Сада, када се ради о миру међу Турском и Италијом, одлучиће се и о судбини Егејских Острва. Поводом тога становници Егејских Острва, што су их Талијани заузели, послали су у Рим депутацију, да умјешају за даљу своју судбину. Депутација ће предати министру спољних послова споменицу с молбом, да се Егејска Острва никоштто не врате под турску управу. Из одговора министрова, видјеће се, да ли ће депутација и у друге главне градове Европе поћи.

Међутим Италија је преко својих представника на острвима већ саопштила становништву острва, да не страхују за своју судбину.

Кратак садржај прогласа, што га је издао талијански адмирал Амеро становницима острва Калиноса и Симија, гласи:

Заузимањем ваших острва не жели Италија ништа мијењати у привилегијама, које сте досада уживали. Ви ћете те привилегије и на даље уживати и управу ћете провизорно као и досада водити. Ви се не треба ни од кога ништа да бојите, јер ви у будуће стојите под заштитом Италије, која ће вас бранити и неће допустити, да вас ко напада.

Само су на острвима Калиносу и Симију излазе писмене прокламације, док је на острву Родосу генерал Амеглио усмено објавио, да се хришћанском становништву не треба бојати никаквих турских репресалија, јер је Италија одлучила, да ће предузете моралне обавезе до краја испунити и тако судбину заузетих острва сасвијем одредити.

Све тврдње о неким далекосежним изјавама су неосноване, него је само генерал Амеглио споменуо демонстрације на мир и одијелио на талијанске чиновнике, јер би хтио спријечити одашиљања делегата у Атину на конференцију у Патмос.

Турска изазива Црну Гору

— Неколико прилога о турским провокацијама

Са нарочитим планом иде се на то, да се створи мишљење како је Црна Гора покушала да се користи унутрашњим разлозима отоманске царевине и да уђе у Турску. Зато се и Босфор [illegible] претом на Црну Гору [illegible] учесталих [illegible] догађаја из [illegible]

турској граници, па чак и због пољова у беранској нахији.

Сами догађаји својом својом демантују изнесене то произвољно и тенденциозно тврђење и за то не би требало ни ријечи утрошити, да се види право стање ствари: да је Турска та која Црну Гору провоцира.

Ни опет неће бити на одмет, да се чује шта се и како о томе суди на страни и како се ствар гледа на ону ствар.

Зато пустимо нека други о томе збори.

Турска изазива

Србобран, између осталога, пише:

„Борења на црногорској граници траје непрекидно већ десетак дана и, судећи по држању званичних турских кругова, неће скоро престати. *Јер Турска тражи сукоб са Црном Гором.* Најприје су њени војници из чиста мира прешли границу и massacrirali десетак ненаоружаних црногорских сељака. Онда су извели покољ над српским становништвом у Беранима и дуж читаве црногорске границе, рачунајући, да Црногорци према том не могу остати индиферентни. И кад је Турска то извела, *стала је провокаторски слати војничка појачања на границу. Очито је дикле, да тражи кавгу.*

„То је у данашњим приликама, у којима се Турска налази, јако разумљиво. Из анархије, у коју је запала војска и читава држава, мудраци у Стамболу налазе, да ће бити једини излаз један рат против невјерних против Џаура. И за то су одабрали, по њиховом мишљењу, најслабијег сусједа.

„Само што ће се у том рачуну грдно преварити. Црна Гора је у прошлости показала толико пута, да је кадра и сама се одупријети Турској. Муктар-паша то најбоље зна. Ваљда му је још у памети, да на Вучјем Долу није добио титулу „газије“.

„Осим тога ансурдно би било и помислити, да би уз данашње прилике на Балкану, могао остати ограничен на Црну Гору и Турску. Зато ће велике силе, које данас не желе заплета, настојати свим силама да га спријече.

„Кад се читаве куће врзу под нож, каква ту треба тек потицаја са стране, да се устане на одбрану живота?

„Турци оптужују Црну Гору, да је устанике наоружала. Да је то учинила, све Српство би јој било захвално.

„Али на жалост тешко да је тако, јер зато Црна Гора нема довољно средстава, а мора и да пази да се коректно држи према Турској. Али да ће црногорско становништво својој мученичкој браћи за границом притећи у помоћ — ко о том смије да сумња! Званична Црна Гора ни уз најбољу вољу не би могла спријечити *и зато јој у Цариграду криво чине кад је оптужују.*

„У осталом *Турци су учинили све што су могли, да од Црне Горе учине непријатеља.* Десетак дана, *без икаква повода са стране Црне Горе,* биле су се праве битке на самој граници, и каткад и на самом црногорском територију“.

Доносећи, даље, извјештај о сукобу на црногорско-турској граници, допис се тај њен завршује овим ријечима:

„Чује се, да стиже комисија која има да уведе мир на граници. Али мучно, да ће икаква комисија моћи овдје што да помогне“.

На то „Србобран“ примјећује:

„Дописник има право. Да ту никаква комисија неће учинити крај вјечном клању. *Јер Турска мјесто да Црној Гори даде задовољштину за навалу на границу, гомила онде војску. И онда се још тужи, да је Црна Гора позвала под оружје резервисте артиљерије*“.

„Трибуна“ окривљује Турску

Римски лист «Трибуна» доноси извјештај о крвавом сукобу на нашој граници и тај догађај овако прича:

„*Мора се признати да је кривица на турској страни*. Заиста невјеровато дивљаштво! *Жалосно је да се тако дешава пред очима Европе, која је склона, да још једнако подражава исто стање у Турској,* од чега пате сад ова сад она народност.

Нико не може порећи Црној Гори јунаштво, којим се држала толико вијекова и одбијала нападе Турске чак бранећи својим леђима, заједно с осталим Србима, Европу од азијатске најезде. Послије су велике силе, разним споразумима и у говорима, гарантовале овој малој држави мир и независност. Али ето од Берлинског Уговора па на овамо непрестано се дешавају и сустижу разни инсиденти и крвопролића на турско-црногорској граници, махом *турском кривицом.*

Надајмо се да ће Европа овог пута искрено стати на страну Црне Горе и помоћи је како би се једном за свагда уредили погранични спорови и обезбиједио мир на тој страни.

Шта нам носи сјутрашњица

Под овим насловом «Глас Народа», који излази у *Скопљу,* крај осталог, пише и ово:

„Поводом пограничног сукоба на црногорско-турској граници у Колашинским Пољима, у мојковачкој нахији, у мало што није дошло до прекида дипломатских односа. Још се непријатности из ових првих сукоба нијесу заборавиле, кад неочекивано искрсоше сукоби на другим тачкама....

„Свугдје, гдје се год граничимо са Црном Гором, пуца пушка као да смо у отвореном рату. *Наша погранична војска, нарочито објесни кордони, на које се наш народ и раније жалио, кивни на Црну Гору и њене војнике, неразмишљено су напали на мирни народ у беранској нахији.* Под изговором да јагакују хајдуцима и рђавим људима извршили су читав покољ над Србима.... Ко зна гдје би се јарост ових разгоропађених људи зауставила да се цијела беранска нахија није дигла и оружјем у руци почела бранити своју сиротињу. Устанички покрет увелико се шири и јако напредује. Устаници су до сада заузели и порушили пет аскерских кула и у неколико сукоба до сада љуто су се осветили војници и башибозуку који су им онако безбожно исекасали чељад и многа села топовима порушили и попалили. Колико су мука задали берлинским Турцима најбоље се види из њих недјелише упућене овд. валијату...

„Судећи према грозничавој спреми Турске, ови сукоби неће проћи на лијо. Ријешено је да се на црногорску границу испошље 80.000 војника. Ето два дана Скопље живи у једној истински ратној атмосвери. Возови не могу да се разминоћу преносећи батаљоне двију фрка. Сва војска, која је доведена против Арнаута, није ни прашину стигла да отресе с обуће, отпраћена је одмах пут границе црногорске. Муниција, војни профијант закрчили су скопску станицу.

„Бог ће дати те ће добро бити, али није прилике. Некако, до ђавола, и сувише ода свуда барут мирише!“

Рад грофа Ерентала

— Гроф Ерентал као аустро-угарски министар спољних послова —

У недјељном часопису за политику и књижевност, „März-у“ публиковао је бечки публицист Felizian Stoll критички, строго објективан, чланак о политици грофа Ерентала, жестоко жигошући сваки његов фиаско у политици, и зле послједице тога, — све доказима стварним из аутентичних извора. Још теже је бившега барона осудио и Herman Bahr у својој књизи „Austriaca“; он је наиме у 3 чланка оборио тобожње здраве основе и цјелисходност његове мрачне политике, која је ипак скупо коштала Аустрију. У подужој расправи о њему, о Фридјунговом процесу и велеиздајничкој афери у Загребу, Бар је, не ради тога што је пријатељ нашега народа, међу којим је дуже живио и присуствовао „загребачком процесу“, него руковођен савјешћу, изнио све тајне смицалице Еренталове политике.

Политика Еренталова довела је двоструку монархију до државног и финансиског растројства и расула: увијек је морала спремна бити, као запета пушка, држећи увијек на разне стране војничке мобилизације, и развив силну шпионажу кроз све провинције, које је све доста допринијело финансиском краху, јер је, ето, живјела увијек у ратном стању. Узалуд је Ерентал покушавао да се брани преко силних, скупо плаћених златницима аустриским, агената и преко чивутске штампе бечке, која му се сва у служби ставила, изузев: „Slaw. Tagblatt“ и „Arbeiterzeitung“, која је писала чланке према вјетру, који пуше са Ball-platz-а, а често пута потпуно и стилом једнаким написане. Бијаху узалудни и сви напори Сетона Вадсона, инглеског политичара, познатог под псеудонимом Scotus Viator, који, ето, себе скромно назива „Шкотом путником“, који толико пише и говори, на сва уста о блаженству српског народа под аустро-угарском управом, а ипак још ниједну српску земљу пропутовао. Vjator је издао 1903. год. „Die Zukunft Ostevreich-Ungarn's und die Haltung der Grossmächte“; ова је књига имала задаћу, да заслијепи о аустриској политици јавно мњење и код њега да припреми одобравајући терен за благодатну анексију Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске. Другом књигом „Südslavische Frage und Habsburgische Monarchie“ ов. год. обећава срећу и благостање српско-хрватском народу под окриљем Аустрије, а уједињење принијеће им великодушни Беч.

У унутрашњој политици је такође Ерентал претрпио фиаско, јер су у самоме Бечу социјал-демократи надвладали владине кандидате, а принц von Lichtenstein оста без мандата, те хришћански социјалисти бјеху на прошлим изборима знатно потиснути.

Поред силног напрезања, ипак су Чеси добили у Бечу народне школе, а њихови посланици још увијек воде опструкцију, те и ако су два Чеха у кабинету: министар унутрашњих дјела Трика и министар просвјете Хусарек, ипак се још не окончаху чешко-њемачки споразуми.

Ратне мобилизације и силан напорни притисак, да се остане у том стању, учинило је, да се осјетно знатан застој у трговини и индустрији, чему је доказ и то, што је Аустро-Угарска у 1907. год. имала само 45 милиона круна више увоза но извоза, а то је тако рапидно расло, да је у прошлој години досегао тај број цифру од 777 милиона; неће се погријешити, ако се рекне, да се аустро угарске финансије могу поредити са давно већ банкротским турским финансијама. Таква је, ето, политика и довела, да је двострука монархија немало дискредитована, и да је, немогав нигдје наћи зајам, па чак ни у Њемачкој, ове године морала у Француској потражити за наоружање и поправку финансиских прилика једну милијарду, што су француске банке наравно одбиле.

Непрестани царински рат са Краљевином Србијом довео је до силне скупоће живежи и животних намирница у Аустро-Угарској, а особито меса, и треба се само сјетити како је Аустрија приморана, да набавља месо чак из Аргентине за своју пријестоницу. Израз су још бољи тога и оне силне демонстрације у Бечу прошле године, гдје је учествовало од више но пола милиона душа, гдје је народ носио писане захтјеве тражећи уговор царински са онако омрзнутом им Србијом. Треба се сјетити прошле године у септембру на тродневне крваве демонстрације, када је у Бечу био објављен пријеки суд, када је гладна руља, састављена из свих сталежа, лупала све излоге, дућане и каване, па чак се дотакла и царских штала, — то је такозвана „gegen Fleisch-Teuerungsdemonstration“, када су бајонети босанске регименте растјерали свјетину, а послије је слиједила над похватаним тешка осуда.

Као неминовна послједица свега тога, као и несугласја, ради тијех силних мобилизација, угарског парламента о праву сазива војске, јест и скорашњи послједњи корак цара аустро-угарске монархије, када је ту скоро био принуђен издати ултиматум угарској влади и парламенту: да ће се одрећи наслова угарског краља, ако му се не попусти!

ПОДЛИСТАК

УСТАНАК У ХЕРЦЕГОВИНИ

—

Др. Владимир Ћоровић из Сарајева прегао је, говорећи о Луки Вукаловићу, да докаже разним податцима како Црногорци у Херцеговини нијесу ратовали и дизали устанак, па се толико осмјелио, да је у једном свом напису, публикованом под насловом „Нови прилози о Луки Вукаловићу“ у прилогу „Народа“ од 25. децембра 1911. г., устврдио чак и ово: „Потпуно је неистинито да је он, сердар Матановић, са 3000 Црногораца 1857. ратовао у Херцеговини и дизао устанак“, осврћући се на одговор старог сердара Пера Матановића, који је изашао у нашем листу бр. 48. за 1911. г. а поводом писања истог др. Ћоровића о устанку у Херцеговини. Да би се видјело колико ово смјело тврђење др. Ћоровића одговара истини и како право стање ствари стоји, износимо ову пјесму, коју је одмах по устанку спјевао Мићар Косановић из Бањана, а коју је архимандрит Нићифор Дучић штампао на двије три године послије битке на Граховцу у неким биоградским листовима. Та се пјесма и дан данас задржала у нашем народу и она јасно говори да је др Ћоровић далеко од истине кад онако безобзирно и напамет третира питање о устанку у Херцеговини.

Та пјесма у цјелини гласи:

На хиљаду и осме стотине
И педесет и седме године
Књигу пише душки игумане
Из бијела душког манастира,
Не пише је чим се књиге пишу
Но је пише крвљу од образа,
Потписују двадест калуђера,
И тридесет и четири кнеза,
Од Зјахумља земље Херцегове,
Па је шиљу преко Горе Црне,
На Цетиње, на поље широко.
Књаз Данилу на бијеле руке:
„Господару, огријано сунце,
Не можемо више живовати
Од зулума и од зулумћара;
Не дају ни Турци Требињани
Мировати у манастир Дужи,
Ни служити божју литурђију,
Нити дају крстит' ни вјенчати,
Но хатове вежу у авлију,
А шумљачке разводе ђевојке
Проз ђелије па им љубе лице,
А невјесте између сватова
Отимају силом на срамоту,
Па их воде у Требиње граду,
И држе их по петнајест дана
У харему код њихових када,
Па их грдне шиљу на дворове,
Ни вјенчане нити потурчене.
И те бисмо јаде опростили,
Него дође Ресулбеговићу
Су шесдесет на коње Турака,
Те он бије јадне калуђере
И кнежеве од села главаре,
Да им дају арач с манастира
И с питоме Шуме и Попова.
Све узимље троше и дукате
И бирају овце с јагњадима
И бирају коње седленике.
Све оћер'о а паре не даде.
Они пође, други ага дође,
Од Љубиња Сердаревић Мујо,
Су стотину гладнијех балија,
Да их рани сиротиња раја,
Од Божића до Ђурђева дана,
И да ниту часа дома нема;
Неки траже с медом пригашице
И дебело месо овчујину,
И пригану питу на тигању;
Неки траже шербет медовину
Од шест љета и од девет љета,
Неки сира а неки млијека;
Све то ваља дати и без лијека.
Док опражње јадна сиротиња,
Да већ више давати не може.
Но ни пошљи мрке Црногорце
Да ти бране сиротињу рају,
Али ће мо бјежат' у лагине,
А оставит' цркве и олтаре,
И манастир грађу Немањића,
Која стаје Шуму и Попово
Ка' Данила међу звијездама,
Нек се оће и оније шире,
И џамије и олтаре граде“.
Када Књаза књига допануло
И кад виђе што му ситна пише,
Како ништи сиротиња раја
Ни мало му мило не бијаше
Па погледа мрко попријеко,
Ка' да сјекну муња из облака,
По биљарди па свакоју страну,
Гђе војводе сједе и сердари
На около један до другога.
Па позива сокола јунака
Матановић Перишу сердара:
„Чујеш, поше Перо и сердаре,
Вићи књигу ситну како пише
Од Захумља из Херцеговине,
Која но је крвљу написана
Од главара и од калуђера,
Да не могу више живовати
Од турскијех ага и бегова;
Но припаши сабљу од међана
Коју сам ти скоро поклонио
Те си раји с четом помагао
Да им Турци не отму оружје
Да не иде грдна распасана,
Опет разви свилена барјака
Нек се куће под њим Црногорци
Да ти светиш раји од Турака.
На срамоту Абдулу Султану,
Па ако ће сјутра заратити
Не било му за очину душу“.
То је сердар једва дочекао
И устао на ноге лагане,
Па се смјерно књазу поклонио
И из двора саш'о у авлију.
Па појаха вранца од међана
Обрну га уз поље петињско,
Па се хвата кршнијех планина
Стрмо брдо а негђе поравна.
Узе собом Цуце и Ђекиће
И ускоке од Грахова равна.
С њима добре двије поглавице
Војеводу Ђуканов Илију
И сердара Кривокапић Крста,
Па пред њима свати отидоше,
Пријеђоше Бару и Грахово,
И Бијелу Гору свуколику,
Ужегоше у Херцеговину
Низ требињске кланце и богазе;
Четврти дан горски соколови
Код душкога стигли манастира.
Сретоше их двадест калуђера
Са литијом пред бијелу цркву
Па им даду свете благослове:
„Добро дошли, храбри Црногорци,
Соколови с Крша орловога
Што н' одавно сунце с њега грије,
На добро ни данас огријало
А на боље ноћца омркнула
А на радост сјутра освануло
Ваше сабље и деснице руке
Да побједе на Пољица Турке
И од муке раију избавила“.
Па тек сјели и отпочинули
Крај требињске студене ријеке,
Воде пили љеба заложили
Абер стиже и књига бијела
Матановић Перишу сердару
Да се силна војска искупила
Од Љубиња и од Љубомира
И од тврда Стоца на брегове
А пред њом је Сердаровић Мухјо
И дош'о је с њоме у Попово,
На Пољице логор учинио,
Притискао куле и чардаке,
Разагнао сиротињу рају,
По ракитма и по пећинама.
Сад да видиш сокола сердара
Он повика што му грло даје:
„А сад, браћо, на ноге јунаке,
Да идемо да их избавимо.
Па обрну Поповијем Лугом.
За њим војска листом свакојаке,
Потркује Ђетић уз Ђетића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE

Све те то учинило те се здерала образина са лица политике Еренталове, те је у посљедње вријеме дошао у сукоб отворено и са главним мјерјем, штампом, парламентом, владом, па чак и са престолонаслједником, чији је љубимац био, и увидјело се, да се под таквим притиском не може земљом управљати, и остављен би самом себи, те је Масарик у делегацијама и могао рећи, да ће тјерати usque ad finem. Можда би грофа Еренталa у овој посљедњој 1913. год. та његова авантуристичка политика одвела до ужасне катастрофе!

Felizian Stoll је у том чланку, у главном, изнио све рђаве стране, па и зле посљедице Еренталове политике и још много прије његове смрти наслућује, да крај 1912. год. неће графа затећи у том звању. Ерцхерцог Franz Ferdinand имађаше са људима свога повјерења, које он свом сиједом стрицу препоручаваше за најпрва мјеста у државној управи, веома мало среће: тако на пр. барон Beck — готово најспособнији министар-предсједник уставне Аустрије — паде ушљед једне мрачне интриге, чије је коце исплела странка социјалиста па један виши миг; те се, ето, тако сада између оба штићеника престолонаслједникова заметну очајна борба, која се недавно само привремено окончa отпуштањем барона von Conrad-a са званје шефа генералштаба, док гроф Еренталa остаде вођа спољних послова Аустро-Угарске. Инак се при овој препирци, чији узрок лежаше у прегресивању аустро-угарских одношаја према „савезнику“ Италији, тешко уздрма и положај министра спољних послова, док барон Конрад на његовом новом положају, као инспектор војске, мирно чекати може док га судбина на једно више мјесто зове.

Према томе се може дозволити већ сада једним кратким прегледом се осврнути на Еренталов рад, чије ступање на то званје поздравише у многим потама бечки и будимпештански званичници, а њега пак као спасиоца Аустрије.

Али о томе у броју за овим.

Црна Гора и Турска

— „Браник“ о најновијим догађајима —

Новосадски «Браник» под горњим насловом доноси овај чланак:

»Турска влада непрестано баца Европи пијесак у очи и настоји, да Црну Гору опрпи као провокаторку, која »мирној« Турској не да мира. Шта више, турски министар иностраних дјела, лукави Јерменин Пурмдунгијан, толико је дрзак, да пред неким енглеским новинарем *пориче доказана турска звјерства,* извршена над голоруким Црногорцима: шта више, он се разређе, како је Турска »стрпљива«, ма да има куд и камо више војске од »мале краљевине«, под којом мисли Црну Гору. Тај турски министар заборавља, шта је било на Цареву Лазу, Грахову, у Дуги на и Вучјем Долу, иначе се баш не би толико растресао. По ко зна, можда је и боље, што су Турци тако напети: доћи ће вријеме, зад ће они јако спласнути!

Пурадунгијанова изјава о протоколу за ратификирање границе, као и о беранским догађајима, обична је турска лаж и извртања. Турски министар чисто жали Црну Гору, што би — кад би се одредбе тога протокола ратификирале — Црној Гори припао Арнаутима насељени крај, а Арнаути су тако непокорни. Како је сладак тај Јерменин! Пека се он не брине, како ће Црна Гора изићи на крај са својим Арнаутима. Има Црна Гора и данас под својом влашћу доста Арбанаса, али она с њима хумано поступа и они су њени вјерни и задовољни поданици.

»Блистателна« до лажљива Порта подмеће Црној Гори, да мобилизира војску. Ко познаје прилике у Црној Гори, мора се тој Турској глупости насмијати. Та у Црној Гори није потребна мобилизација, нити тога тамо има. Тамо је скоро свака мушка глава војник и на први позив Господарев сви здрави Црногорци за тили часак могу да буду под оружјем. Него Порта зато трабуља о »мобилизацији« црногорске војске, да би тиме било оправдано довлачење турске војске на црногорску границу.

Туркофилски швајцарски лист, берлински »Фосише Цтг.«, јавља, како су службени руски кругови »врло незадовољни« држањем Краља Николе, коме да приписују главну кривицу за заплетеса Турском, а руски посланик на Цетињу Гирс да је упућен, да енергично опомене Црну Гору на мир. Ова вијест петроградског дописника »Фосише Цтг.«-а очигледна је даж, срачуната на то, да Црну Гору прикаже као потпуно осамљену, па да чак и Русија Црну Гору и њена владара сматра за кривце, а не турске дивљаке. Швајцарски безобразлук!

Српство

Срби и Хрвати у Америци. Често се чују жалбе на листове српске и хрватске, што у Америци излазе. Жале се на њих како не одговарају својој сврси и како су далеко од онога што би требали и морали да буду. Једна од тих многобројних жалба појавили се сада и у листу „Слободна Трибуна“, која у републици Вашингтону излази. Она пише: „У Сјев. Америци има већ хрватско-српског народа скоро колико та је у читавој Далмацији, који опет има своју штампу, своје организације и свој народни живот. У самим Сједињеним Државама Америчким Срби и Хрвати имају својих 20—25 листова, а то је бројно више него што их има у Далмацији, и десет пута више него их је у независној краљевини Црној Гори. Наравно ови листови нијесу могли бити уређени као наши загребачки и биоградски. Данас имамо и радничка потпорна хрватска, српска и словеначка друштва, удружења са 50.000 наших досељеника. Организације других врста није толико истицати, јер су ове тек сада у свом почетку, па се оснивају разна секолска, глазбена, пјевачка и друга културна и просвјетна хрватска и српска удружења. „Сл. Трибуна“ истиче да све то није велико ни сјајно као код других народа, а узрок је, што су ови дошли из домовине просвјећенији, што су о њима браћа из домовине водили бригу и са њима подржавали сталне и чврсте везе. Код нас није било ни једнога ни другога. Исељеник је ипак остао здравим дијелом нашега народа. „Но све ово као да није заинтересовало, и као да не може да заинтересује наше у стотине табора и фракција подијељене домовинске народне факторе и прваке.“ Шта ће те, они који би и могли нашем радном свијету тамо да помогну, то не раде, него напротив настојавају да га затрују и да га што више упропасте, пропагирајући неке смушене идеје, којим се ништа и највеће наше светиње. Није њима до народа, нити до тога да му помогну, него хоће хљеба без мотике. А што је најзначајније и та иста „Слободна Трибуна“ је у том врзином колу тих наших отпадника и заблудјелих синова, који су се толико искварили, да им сад није ништа свето.

Опорука Давида Миланковића. У петак је у загребачком санаторију у 79. години живота умро вијећник стола седморице Давид Миланковић, брат бившег великог жупана Вукашина Миланковића. Покојник је оставио знатан иметак преко 240.000 К, који је скоро искључиво намијенио добротворним сврхама. Тако је оставио легате: Друштву Привреднику у Загребу 2000 К, Матици Српској у Новом Саду 2000 К, српском позоришту у Новом Саду 2000 К, фонду Св. Саве у Каровима 2000 К, српској школи у Загребу 2000 К, добротворној задруги Срикиња 2000 К, српском академском потпорном друштву 2000 К, и српској народној школи у Даљу 2000 К, српском пјевачком друштву у Загребу, српском пјевачком друштвима Балкану и Његошу у Загребу, српском Соколу у Загребу, српској читаоници у Загребу и српској православној цркви у Пожеги, сваком 2000 К. Сав остали иметак од преко 120 000 К, изузевши размјерно мање своте, које је оставио рођацима, опредијелио је покојник за оснивање стипендиске закладе за Србе православне вјере, који ће слушати правне науке, родом из Хрватске и Славоније. На стипендије из те закладе имаће право и Срби православне вјере из Угарске, сиромашни и добри. Иста заклада у округлој своти од 120.000 К носи по 4% камата 4.824 К. годишње, а по одбитку годишњих 1.200 К, које се има исплаћивати његовој супрузи, остају 3.624 К, од које своте је покојник одредио четири стипендије по 800 К, а остатак има се укаматити и у своје вријеме установити даље стипендије од истога. Исто тако имају се од доживотног прихода његове супруге од 1.200 К, послије њене смрти створити нове стипендије за правнике.

Умјетничка изложба у Сарајеву. Почетком септембра отвориће се у Сарајеву умјетничка изложба, коју приређују наши најмлађи умјетници Ђ. Мазалица, Н. Тјешић и Ј. Бијелић, који су већ до сад с успјехом излагали на изложбама у Кракову, Бечу, Будимпешти и Биограду и били одликовани. Умјетници су ученици пољских умјетника, наиме Бијелић и Тјешић били су у умјетничкој академији у Кракову, док је Мазалица учио у будимпештанској умјетничкој академији.

Излет учитеља. Биоградски учитељи ријешили су да у току овог мјесеца начине излет до Бечa и Прага. На томе путу задржаће се неколико дана ради разгледања тамошњих учитељских прилика.

Словенство

Три политичара силазе са политичке арене. Под горњим насловом читамо у „Народној Одбрани“: „Оно што се писало о г. Стјепану Радићу: да ће отићи из Хрватске по све, у истини ће се и догодити. Радић ће се преселити у домовину своје жене — у Чешку. И код браће Срба наступа у знатне промјене. И главне вође српске самосталне и они српске радикалне странке увидјеше да се српска аутономија мора очувати, или боље рекавши поново освојити. Имамо наиме вијест са поуздане стране, да српски страначки поузданици у својој конференцији у Будимпешти 20. о. м. закључише да се има приступити сложном раду. Да тај буде успјешан, треба да се уклоне личне запреке. Самосталци су тражили да се вођа радикалне странке Јаша Томић посве уклони с политичког попришта. И Томић је одмах отишао из Будимпеште, те је и све части у својој странци положио, пак иде посве у мир, т.ј. живјеће као посебник и како чујемо, преселит ће се у хрв. Приморје. Но с друге стране — вели се — траже радикали, да се са политичког поља повуче и Светозар Прибићевић, који им је врло непођудан. И ако се то питање није на конференцији претресало, вели се да то провинција тражи. То смо јуче чули од врло уважена члана радикалне странке из Карловаца. Оволико наш поузданик — који одговара за ову биљешку.“

Покварена младеж. Под горњим насловом „Хрватска“ од прошле суботе доноси шљедеће: „Стижу вијести из Бечa, Прага и Граца о великој превари, коју изведоше неколи покварени младићи из Далмације, слушатељи техике у Бечу и Прагу. Ствар се у кратко имаде овако: Неки техничар Жане Бесић извршан писач, али невољалац иначе, није могао учити, па није могао положити испита из своје струке. Обитељ се је за њега истрошила, па видјећи да су њезине жртве узалудне, напустила га је његовој судбини, ускратила му је сваку потпору. Сада шта ће он? Свугдје, а у Бечу поготово треба новаца за живот. Придружи се својим парима, људима, који су међу далматинском млађаријом познати под именом „елитно друштво“. У том друштву учини познанство с неким Д., који се је издавао за грофа, који се је поносио

Ко ће први на Пољице доћи,
Да уграби од Турчана главу“.
У најљепше доба долазили
Међу акшам и међу јацијом,
На Пољице ђе ће мегдан бити
Чују Срби сиротињу рају,
Како пишти јадна по Ракитима
Од невоље, ћерају је Турци.
Па не могу срцу одољети,
Хоће Срби да заметну кавгу,
Ал' бесједи Периша сердаре,
Магановић испод Буковице
„Полако те, Срби витезови,
Е ћемо се дивно разредити
Како ћемо Турке предобити
И сиротну ослободит' рају.
Нека иду Зупци и Шумљани
Крушевица и сва Суторина
А пред њима Павловић Јоване
И сердаре Јово Вулевићу
Спрам газова велике ријеке,
Ако дође помоћ од Мостара,
Да не дају преко воде прећи,
Док је њима на рамена глава.
А нек иду двију поглавице:
Јосиф Попов и Ристо Мискићу,
И нек воде све Поповце листом
На врх брда од Попове стране,
Да велике ваљају стијене,
Па да ломе куле и чардаке,
Да Турцима мироват' не дају,
Да пишане добро из пушака,
Проз мазгаче и проз пушкарице,
А ја одох са Црногорцима
Да дијелим мегдан на Пољице,
Па што коме Бог и срећа даде“.
Па дозива турску буљукбашу
Од Љубиња Сердаревић Мујa:
„Де, Турчине, да се погодимо,
Кавгу ноћас да не затурамо,
Но ми пушти пола од вароши
Да заједно ноћцу коначимо,
Е су дуге ноћи о Божићу,
А шпијег је љуто попршао,
Па кад сјутра зора забијели
А огрије на Пољице сунце,
Ти ишћерај хата четвртака
Ја ћу вранца мога од мегдана,
Буљукбаша, да се састанемо
И да оштра гвожђа ударимо,
Ко добије нека господује
Од новога до Љубиња града“.
Одговара Сердаровић Мујо:
„Ајде збогом, Периша сердаре,
Его тебе Шума и Попово
Па коначи ђе је тебе драго,
Ја те пуштит' у комшилук нећу,
Без велике турске погибије.
Вук и коза, Турчин с Црногорцем
Без поколља мировати неће“.
Тадар сердар загон учинио
А за њиме мрки Црногорци
Низ Пољице на бијеле куле,
Па с Турцима кавгу затурише,
Запуцаше бистри џефердари,
Зацикташе брешке и латинке,
Дочекаше из затвора Турци
На кубуре и на шпишане
Проз пенцере и проз пушкарице,
Турци држе куле и чардаке
Срби тврде шанце и авлије
Бој се бије а гину јунаци
Колико је дуга ноћца била,
Ни сјећеше нити починуше,
Докле свану зора на истоку,
А огрија ка Пољице сунце,
Кад виђеше мрки Црногорци
Е се лако Турци не предају
Па стадоше прескакати шанце
И високе варошке авлије,
Па улазит' у мрачне подруме,
И изводит' коње седлешке,
Оседлане и опусаћене,
И улазит' сиви соколови,
На таване и горње чардаке,
Да дијеле мегдан са Турцима.
Неки носе сламу и сијено,
И зажижу по вароши куће;
Па се диже пламен у облаке,
А падају главње и угарци
На саруке турске и доламе,
И на танке гаће и кошуље,
А дим густи пао у одаје
Те не виде гађат' из пушака
Мука, Тале, пала на Турчију
А на аман изаћи не хоће
Нити стоји у њихову дину
Да се Турчин преда каурину,
Но је ради главу изгубити,
Ђе сијева по Пољицу ћорда,
Па од кулах отворише врата,
А у руке сабље повадише,
Па у поље равно излећеше,
Неки пјешке, неки на парипе,
Тада Срби варош оставише,
И камене куле и авлије,
Па с' у поље равно састадоше.
Боже мили, немила састанка
Кад се стаде мегдан дијелити,
На анџаре и на дамаскије,
А бити се с коња из кумбура,
С једне стране бези и сердари,
С друге стране пјешци без коњика,
Погоне се по равну Пољицу
Ко ће први плећи обрнути
Гину Турци, гину Црногорци,
По сриједи бези и сердари,
Попадали пољем рањеници.
Кад виђеше и Срби и Турци
Слећеше се као мрки вуци,
Ал' ће Турци посјећи сердаре,
Да их носе на Љубиње главе
Да им бакшиш дају и дарове,
А ни Срби аге и бегове,
Да им носе на Цетиње главе,
Да им дају од срме медаље.
Ал' је боља срећа прискочила
Сердарима на Пољице равно.
Нагнаше се браћа и рођаци
Магановић Стефан командире,
И делија Милош барјактаре,
А за њима Пуце и Ђеклићи,
И ускоци од Грахова равна,
А одонуд Турци Љубињани.
Кад се сташе гонит' по мегдану,
И ударат' један по другоме
Са сабљама и са хајдарима
Све на оке месо отпадаше.
А прв прија пољем лијеваше:
Посјекоше аге и бегове,
А живијех многе похваташе
Међу њима шуру Али паше.
Сточевића с ријеке Брставе.
Кад виђеше Турци погибију
Плећи даше а бјежати сташе
Ками мајци да утећи могу!
Сретоше их два добра јунака,
Сердар Спанић и Павловић Јово,
С њима Зупци и Крушевичани
И сва листом с мора Суторина.
Не даше им води на газове,
Да пригђу уз студену ријеку
Па да иду Стопу и Љубињу
Него на њих опет оборише
И другијем путом обрнуше
Пут Авале Поповијем путом
Па их гоне и сијеку главе
Док их тамна ноћца раздвојила
Па се Срби врћу у Пољице
Све купећи рухо и оружје
Од Турака што су заробили
А погинуту браћу укопаше
Оплакаше и ожаловаше
А сердаре рањене узеше,
Па их носе душком манастиру
Видаше се три мјесеца дана,
Од Божића до Ђурђева дана.
И присјеше здраво соколови
Да сијеку на Граховац Турке.

пријатељством бившега бана баруна Рауха. Овај је прије три године издао у име одбора позивнице за студенски плес баруну Рауху и произвео велики кравал ради тога. Овај је играо улогу великог господина и примао Бесића под своје меценатско окриље. То је кратко потрајало: друштво дође у новчану неприлику. А да дође до новаца, стаде измишљати превару. Наводни гроф Д. отиде к једној познатој бечкој фирми и затражи мјеничку зајам од 3000 круна уз жиро сада већ покојног сплетског начелника д-ра В. Михаљевића. Тај жиро је за фирму био довољан. Она је по напутку наводнога грофа послала мјеницу на потпис д-ру Михаљевићу у један швајцарски санаторијум, гдје се је он наводно налазио на кури. Када је мјеница отпутовала у Швајцарску, отпутова и један члан хохштаплерске банде онамо. Одсједе у санаторију и уписа се: Др. В. Михаљевић, начелник, Сињ. Примивши писмо од фирме, потпише мјеницу и посла је фирми натраг. Истовремено отпутова у Беч. Када је друштво примило новце уз фалсифицирану мјеницу даде се у лагоднији живот. Сви су се обукли господски, ударили табор у кафани Мусеум, гдје су послије казивања држали сједнице и трошили на ноћне птице и шампањац. Брзо их потрошише. Требало је тражити нова врела. Један предложи обратити се градачком „Selbstkilfevereinu“ за зајам. Они су код тога друштва извели своје преваре управо мајсторски. Друштво није довољно о каковој неуредности. Ту су се показале мјенице потписима богаташа Тринаја и његова зета д-ра Мазна и велепосједника Опаре из Сиња. Ту су били потписи д-ра Десница из Бровца, штопског надљечника д-ра Рапаторга из Задра, предсједника покрајинског судишта д-ра Поли-а, бившег предсједника окружног суда у Сињу и многих других имућних грађана. Сви ти потписи су били редовито легализирани од суда са судским печатом. Ове преваре код градачкога „Selbsthilfevereina“ рек би да је изваћао наводни гроф Д. са својим тајником Бесићем уз високу провизију.

Превара се је открила тако, што друштво, не примајући мјеничних уговарајућих отплата, обрати се на жиранте мјеница ургирајући оброчни дио. Тада је сваки од њих наравно одбио захтјев друштва, јер да није ништа дужан платити, кад није ништа потписао. На то је почела истрага. Бесић је први побјегао у Турску, а одатле мисли у Русију. Наводни гроф Д. је измакао, не зна се камо. Пошто је пала сумња на свршеног техничара Ступарића, родом из Сиња, да је и он судјеловао у тим преварама, намјесник гроф Марио Атемс одмах га је суспендирао од службе, коју је добио прије пар мјесеци. Изгледа да ће се развити велика превара парница. Градачко је друштво оштећено за преко 100.000 кр“

Забиљешке

Дух времена

Комесар Цувај има брата, који је школски надзорник. Да није Цувај комесар, не би нико на њега ни главу окренуо. Али како му је брат комесар Хрватске и Славоније, то је према њему учињен изузетак. Тако су се сјетили његовог јубилеја, који је с великом помпом у Загребу прослављен. Био му је лично комесар — баш онда је Јукић на њега пуцао! — било депутације, а владини листови су о заслугама тога Цувија на дугачко и широко писали. Сад му је и ђесар у знак благовољења подарио племство. Тако није обичан Цувај него „племенити од Царевдара“! Израдио му је брат.

Довољно је да му је брат висока личност, па да је и заслужан и племенити.

А да то није, не би се ни чуло за њега.

Не каже народна пословица узалуд: „Лако је ђаволу у риту свирати кад трска има доста“.

Ко другоме јаму копа...

Министру спољних послова графу Берхголду није дала мира слава његовог претходника Ерентала, па је и он употребио згоду да учини препад и да пође у Европу, опет на рачун Балкана и српског народа, изненади.

Али још се није ни утишала врева о фамозном његовом предлогу, а из Берлина стиже глас да се овоме јунаку наших дана заљуљала столица. „Vossische Zeitung“ доносе да ће гроф Берхголд одступити и да ће га замијенити намјесник Чешке књаз Тун Хахенштајн!

Брише се за уздрману Турску, а заборавио да се министарска столица под њиме љуља!

Према свецу — тропар

Шовинистички и србофобски лист „Хрватски Дневник“, који у Сарајеву излази, а кога се сви честити Хрвати срамају и ратосиљају, граби сваку прилику, да испољи своју мржњу према свему што није под скутовима познатог Штадлера.

И кад у ствари не може никоме ништа, добро дошао му је сукоб на црногорско-турској граници, да излије своје гнијев и на православне и на муслимане. Кад им живима не може ништа, онда је стао пером да коље и истребљује све што се православно и муслиманско зове.

У тој својој бесмислености је толико далеко отишао, да се „Нови Мусаватат“ нашао побуђен да напада ову духовиту шалу на рачун тих ратоборних католика у „Хрватском Дневнику“:

Наднаслов — брзојав

Јуче су се побјегли уредници „Хрватског Дневника“ Гурић и Цвијановић. Битка је трајала до завршетка листа. На оној је страни мртвих и рањених. Католици Мајисори сви су здрави и живи.

И од зла — добро

Француски лист „Тан“ поводом предлога грофа Берхолда учинио је једну интересантну констатацију.

„Тан“ налази, да Аустро-Угарска жели да „европизира“ своју балканску политику. Гроф Бертхолд се ставља на европски терен и то је нов факат од стварне вриједности. Од године 1897. Аустро-Угарска је стално бјежала са тога терена. Она је најприје побјегла 1897. и 1903. кад је са Русијом закључила споразум, који је бечком и петроградском кабинету осигуравао привилегисану и надмоћну улогу на Балкану. Још је очигледније било то бјегство год. 1908. и 1909. Пошто је прокламована анексија Босне и Херцеговине, гроф Еренталс се свим силама бранио од интервенције Европе

Гроф Бертхолд ради у сасвим противном правцу. Повратак Аустро-Угарске европскоме концерту може осјетно промијенити опште погодбе источне политике. Зато и „Тан“ готово сматра да је тај факат једина добит од предлога грофа Бертхолда.

Из народа

Смрт једне добротворке

Бар, 12. августа.

На 30. јула о. г. преминула је овдје послије дугог и тешког боловања у 46. години живота Милка удова пок. Николе (Кола) Никезића. Покојна Милка, рођена Дабановић, била је и ако слабуњавог организма — узор поштења домаћице и економа. Оставши рано без мужа, старала се да не разори оно што је од њега наслиједила, а да би очувала његов и њен спомен — сјетила се при смрти и завјештала цркви Св. Николе 200 перпера да се њој и пок. мужу јој сваке године на дан Св. цара Константина и царице Јелене даје једна заупокојена литургија; барском сиротињском фонду 100 перпера и пјевачком друштву „Братимство“ 100 перпера, чиме је постала чланом добротвором оба фонда.

Сјећајући се својих покојних родитеља, оставила је 200 перпера да им се направи гробница, у коју ће им се кости пренијети. Ово су видни знаци колика је побожност владала у души ове покојнице ма да је и за живота вазда сиротињу помагала. Спровод јој је био увеличан овд. грађанством православне и римокатоличке вјере. Иза себе оставила је двије удате шћери.

Бог јој дао рајски мир и лака јој земља. А.

Дневник

Беранси Срби. Послије познатог покоља, који је извршен нападно над Србима у беранском округу, када је безброј Срба пало од зликовачке турске руке, када су читава села и попаљена и уништена, имања српска упропашћена, Срби су се разбјегли на све стране, а многи су се дочепали оружја и оружаном руком стали да се бране од напасти која их је снашла. Како је било дошло до устанка и до крвавих окршаја и цио се беранси округ дигао на ноге, изаслан је Џавид паша да мир поврати и да беранске Србе умири. По жељи његовој главари српски започели су преговоре ради умирења и ти су преговори трајали неколико дана. Најзад је углављено да се Срби врате под овим условима: да се Срби беранске нахије изједначе у свима правима са мухамеданцима; да им се све почињене штете надокнаде и да процјену штете изврши комисија, која ће бити састављена од три лица: једнога кога Џавид паша одреди, другога кога главари српски изберу и трећега, кога ће ова двојица изабрати; да се старјешина, официр кордона, на граници према Црној Гори премјести из беранске нахије; да се Срби беранске нахије ни у ком случају ни под којим видом не узимају на одговор поводом ових догађаја; и да се у беранси суд узму и људи који знају српски језик и који изближе познају живот Срба у беранској нахији. Те услове, које су испред племена српски главари предали Џавид паши, он је потписао и својим муром потврдио, дајући ријеч да ће их се строго држати. Послије тога српски главари дошли су у Беране и почели да преговарају с Џавид пашом ради накнаде штете. Шта ће од овог бити, тешко је унапријед рећи, али ко год познаје Турке и зна њихова обећања, нити ће, нити може да сматра да је ово свршена ствар и да ће се сви ови услови испунити, пошто Турци немају обичај да на своју ријеч много полажу.

Нов посланик. За боко-которског посланика у далматински сабор изабран је г. прото Јово Бућин, из Котора.

† Саво Бошковић. У недјељу вече на Орјој Луци одузео је себи живот Саво Бошковић, управник царинарнице на Даниловом Граду и народни посланик. Покојник је био нервозан и на себе је дигао руку у тренутку кад није због нервозе владао собом. Био је добар и честит човјек и савјесан и ваљан службеник. Покој му души!

Слава манастира Косијерева. На Велику Госпођину 15. ов. м. славио је наш манастир Косијерево, који се налази на граници према Херцеговини. Као што нас извјештавају, тога дана у манастиру је било сакупљено многобројно свијета из Црне Горе и прекограничних крајева. Рачуна се, да је било око десет хиљада душа, од којих је било близу половина из Херцеговине, који су, као и сваке године, дошли да се поклоне моштима Св. Арсенија. Црквена слава прослављена је и проведена у најбољем реду.

Насиља се настављају. Као што нас извјештавају, насиља над Србима у Турској још једнако не престају. Турске власти зликовцима и зулумћарима гледају кроз прсте и дозвољавају им да чине што хоће, а неке и сами помажу. Над Србима у бјелопољској и пљеваљској кази Турци чине сваковрсна насиља. Турци их бију, узимају им мал, новчано уцјењују и свакодневно их прште тако, да изгледа да су се Турци кренули да све Србе у Турској истријебе. Поред осталог, назад неколико дана Турци Кољићи из Лијеске убили су Јована Брајковића из Стожера у тренутку кад је пред својом кућом жито везивао. Исто тако ноћу између 19. и 18. ов. м. убили су Сима Станића из Прошћења, а и два му сина Милету и Матију на његовом катуну у Црвеној Локви само зато што није имао да им дâ онолико новаца колико су од њега тражили. Овако су исто прошли и сви други који нијесу имали да даду одређене уцјене.

Упис. За ову школску годину упис ученика-ца у овдашњим основним школама вршиће се 28., 29., 30. и 31. овог мјесеца од 8 до 12 часова прије подне у управи школа.

Вријеме. Право јесењско вријеме наступило је. Почеле су честе кише и вјетрови. Знатно је застудило. И данас је освануо хладан и облачан дан с изгледом на кишу.

Изгорио магазаин. У суботу 18. ов. м., у $10^{1}/_{2}$ сати у вече, појавио се пожар у магазину Барског Друштва, који се налазио у Бару ван слободног пристаништа, а у коме је био жељезнички материјал. Пожар је до темеља уништио магазин и сав материјал који је у њему био. Штета се цијени око 100.000 перпера. Ватра се појавила прво у одјељењу гдје се налазило уље за машине, а како је проузрокована не зна се. Пошто је вријеме било погодно, то се успјело да се ватра локализује, те није прешла на сусједне зграде. Како је у близини запаљеног магазина било експлозивног материјала, то је он за сваку евентуалност одмах уклоњен. Поводом овога пожара истрага је одмах поведена да би се пронашло до кога је кривица.

Разне вијести

Колико се ријечи изговори. Статистици данас ништа није немогуће. Она је ријешила толико тешких ствари. Сада је она одговорила на једно од најтежих питања: Колико човјек ријечи изговори за вријеме цијелог живота. Ако је рачун добар, онда из њега иљедује, да и најћутљивији човјек за вријеме од 60 година свога живота изрече ништа мање него 25 милиона ријечи. Нормални људи изговоре их у томе року преко једне милијарде а брбљивији двоструко од тога. Колико жене изговоре ријечи, о томе ћути статистика. И она је немоћна да то израчуна.

Галантни тестаменат Вобана. У току својих архиварских испитивања о маршалу Вобану, славном грађевинару Луја XVI. који је и на њемачком земљишту оставио себи спомен грађењем тврђаве Лапрао, нашао је пуковник Де Рош и његов тестаменат, који показује да је ова суров ратник имао и меко срце. То најбоље показује текст његовог тестамента, који гласи: Тајна остава од 14000 лира, која је у рукама мога секретара Фрицанда, да с њоме овако располаже: У Сент-Вјоксу живи једна млада удовица Болтазара, која тврди да је добила од мене дијете, ма да ја у то сумњам. Нека јој Фрицанд изда 2000 ливара на издржавање истог. У Паризу живи госпођица Пусен, са којом сам прије четрнаест или петнаест година имао веза. Она тврди да има од мене дијете, ма да ја у то сумњам. Нека јој Фрицанд изда 2000 ливара. Сада у сусједству живи нека госпођица Босан (мој је вратар зна); она тврди да има са мном дијете. Нека јој Фрицанд изда 1000 талира. Ово повјеравам савјесности, части и вјерности Фрицандовој у случају моје смрти. Париз 23 марта 1702. г. Ето како је живио Вобан.

Опасност на лондонским улицама. Статистика показује, да су рашћењем аутомобилског саобраћаја лондонске улице, које су и дотле биле опасне, постале још знатно опасније. Број лица, која су у Лондону при уличним несрећним случајевима сваке врсте повријеђена или погинула, попео се од 11.688 у години 1905. на 16.842 у години 1909. Године 1905. је од моторских тераних кола 35 лица погинуло а 1557 повређено; за коњска кола су одговарајући бројеви 118 и 6323. Године 1909. долазило је на рачун моторских кола 163 мртва и 6579 повријеђених, на рачун коњских кола 123 мртва и 5.589 повријеђених; 6562 фијакера с једним коњем убили су у овој години 7 лица а повриједили 665; 3956 моторских фијакера убили су 17 и повредили 1238 лица.

ОД НИКОЛАЈЕВСКОГ КРАЉЕВСКОГ КАДЕТСКОГ КОРПУСА

ОБЈАВЉУЈЕ СЕ:

Кандидати, који желе да се подвргну конкурсном испиту на слободну вакансију у II разреду, треба да се пријаве у корпус у 8 сати у јутро 1-га септембра.

Р. 31. бр. 48. 2,2

ОГЛАСИ

П.п. број 5. 44—50

Саломон М Алкалај

ТРСТ

Via Lazzaretto Vecchio бр. 45.

Велико складиште најбољих сваковрсних

КОЖА

и свих других припадака за обућарску радњу.

Уз најумјереније цијене.

Наруџбине извршују се брзо и тачно.

Р. 30. бр. 45. 10.15

МЕБЛИРАНА СОБА за самца издаје се под најам у средини вароши, у главној Катунској улици.

Обратити се Уредништву

Р. 18. бр. 49. 1.2

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински